

ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ: “Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς σε Κίνδυνο”

/ [Αγία Σοφία](#)

Το θέμα αλλαγής του καθεστώτος της Αγίας Σοφίας μετά την μετατροπή της σε τζαμί, με την απένταξή της από τον κατάλογο των προστευόμενων μνημείων και καταχώρησή της στον «Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς σε Κίνδυνο» αναμένεται να απασχολήσει την UNESCO.

Ο διεθνής οργανισμός απάντησε θετικά στο αίτημα του Ευρωβουλευτή του ΣΥΡΙΖΑ την Αλέξη Γεωργούλη και θα συμπεριλάβει στην ημερήσια διάταξη της 44ης Συνεδρίασης της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς το θέμα αλλαγής του καθεστώτος του συμβόλου της Ορθοδοξίας

Αμέσως μετά την ανακοίνωση του Τούρκου Προέδρου Ρ.Τ Ερντογάν με την οποία μετέτρεψε την Αγία Σοφία, ένα μνημείο εξέχουσας οικουμενικής αξίας, σε τζαμί, ο

Ευρωβουλευτής απέστειλε επιστολή στην Γενική Διευθύντρια της UNESCO και στα μέλη της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς με ένα διπλό αίτημα: (α) να καταχωρηθεί άμεσα το μνημείο στον «Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς σε Κίνδυνο» σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφος 4 της Σύμβασης Παγκόσμιας Κληρονομιάς, (β) να προσθέσει το θέμα στην ημερήσια διάταξη της επόμενης Γενικής Διάσκεψης με σκοπό να συζητήσει και να αξιολογηθεί η τρέχουσα κατάσταση. Την επιστολή συνυπέγραψαν 18 Ευρωβουλευτές από 5 πολιτικές ομάδες.

Στην απαντητική επιστολή ο κ. Ernesto Ottone Ramirez, Βοηθός Γενικού Διευθυντή, υπεύθυνος για τον πολιτισμό, επιβεβαίωσε την επικριτική στάση του Οργανισμού απέναντι στην απόφαση των τουρκικών αρχών και σημείωσε ότι το ζήτημα έχει εισαχθεί στην ημερήσια διάταξη της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς, η οποία και θα εξετάσει στην επόμενη σύνοδο τι μέτρα θα λάβει εκτιμώντας την αλλαγή του καθεστώτος, μαζί με το αίτημα και την επιστολή που απεστάλη με πρωτοβουλία του Α. Γεωργούλη.

Η 44η Σύνοδος της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς είχε αρχικά προγραμματιστεί για τις 29 Ιουνίου – 9 Ιουλίου 2020, ωστόσο λόγω πανδημίας αναβλήθηκε. Όπως αναφέρεται στην επίσημη ιστοσελίδα του διεθνούς Οργανισμού βρίσκονται σε εξέλιξη διαβουλεύσεις για τον προσδιορισμό των ακριβών ημερομηνιών της συνεδρίασης.

Οι ημερομηνίες αποστολής των νόμιμων εγγράφων για την 44η σύνοδο θα καθοριστούν, σύμφωνα με τον Κανονισμό, μόλις καθοριστούν οι ημερομηνίες της 44ης συνόδου της Επιτροπής.

Η UNESCO εκτός από τη λίστα - Κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς διατηρεί και δεύτερο Κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς σε Κίνδυνο.

Στην επίσημη ιστοσελίδα της UNESCO αναφέρονται τα εξής:

1. Οι ένοπλες συγκρούσεις και ο πόλεμος, οι σεισμοί και άλλες φυσικές καταστροφές, η ρύπανση, η λαθροθηρία, η ανεξέλεγκτη αστικοποίηση και η ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη αποτελούν σοβαρά προβλήματα στους χώρους της Παγκόσμιας Κληρονομιάς. Οι κίνδυνοι μπορούν να «εξακριβωθούν», αναφέροντας συγκεκριμένες και αποδεδειγμένες επικείμενες απειλές ή «δυσνητικά», όταν μια περιουσία αντιμετωπίζει απειλές που θα μπορούσαν να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στις αξίες της Παγκόσμιας Κληρονομιάς.
2. “Ο κατάλογος της Παγκόσμιας Κληρονομιάς σε Κίνδυνο αποσκοπεί να ενημερώσει τη διεθνή κοινότητα για τις συνθήκες που απειλούν τα ίδια τα

χαρακτηριστικά για τα οποία ένα περιουσιακό στοιχείο περιελήφθη στον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς και για να ενθαρρύνει για διορθωτικές δράσεις”

3. “Εάν ένας τόπος χάσει τα χαρακτηριστικά που καθιστούν την επιγραφή του στον κατάλογο της Παγκόσμιας Κληρονομιάς, η Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς μπορεί να αποφασίσει να διαγράψει το ακίνητο τόσο από τον κατάλογο της Παγκόσμιας Κληρονομιάς σε Κίνδυνο όσο και από τον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς. Μέχρι σήμερα, αυτή η διάταξη των επιχειρησιακών κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή της σύμβασης για την παγκόσμια κληρονομιά εφαρμόστηκε δύο φορές.

4. Σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1972 ένα Μνημείο μπορεί να ενταχθεί στα Επαπειλούμενα Μνημεία εφόσον διαπιστωθεί ότι πληρείται τουλάχιστον ένα από τα παρακάτω κριτήρια:

Για πολιτιστικά μνημεία

– Διαπιστωμένοι Κίνδυνοι

Το ακίνητο βρίσκεται αντιμέτωπο με συγκεκριμένο και αποδεδειγμένο επικείμενο κίνδυνο, όπως:

Σοβαρή υποβάθμιση των υλικών.

Σοβαρή φθορά της δομής ή / και των διακοσμητικών στοιχείων

Σοβαρή υποβάθμιση της αρχιτεκτονικής ή πολεοδομικής συνοχής

Σοβαρή υποβάθμιση του αστικού ή αγροτικού χώρου ή του φυσικού περιβάλλοντος

Σημαντική απώλεια ιστορικής γνησιότητας

Σημαντική απώλεια πολιτιστικής σημασίας

– Πιθανοί κίνδυνοι

Το ακίνητο αντιμετωπίζει απειλές οι οποίες θα μπορούσαν να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στα εγγενή χαρακτηριστικά του. Τέτοιες απειλές είναι, για παράδειγμα: Τροποποίηση της νομικής κατάστασης του περιουσιακού στοιχείου, μειώνοντας το βαθμό προστασίας του.

Έλλειψη πολιτικής διατήρησης

Απειλητικές επιπτώσεις των έργων περιφερειακού προγραμματισμού

Απειλητικές επιπτώσεις του πολεοδομικού σχεδιασμού

Εκδήλωση ή απειλή ένοπλης σύγκρουσης

Απειλητικές επιπτώσεις από κλιματολογικούς, γεωλογικούς ή άλλους περιβαλλοντικούς παράγοντες.

ΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Η επιστολή στην Unesco:

Αξιότιμη Γενική Διευθύντρια της UNESCO, Εξοχότατη κα.

Audrey Azoula,

Αξιότιμα Μέλη της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς,

Η Αγία Σοφία είναι ένα από τα μεγαλύτερα επιζώντα παραδείγματα της Βυζαντινής αρχιτεκτονικής, καθώς και η επιτομή της Βυζαντινής εποχής. Χτίστηκε το 537 μ.Χ., κατά τη διάρκεια της βασιλείας του αυτοκράτορα Ιουστινιανού, στην Κωνσταντινούπολη, την πρωτεύουσα της Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Το μνημείο δεσπόζει εδώ και σχεδόν 1500 χρόνια, ενώ κανένα άλλο Βυζαντινό μνημείο δεν έχει αντέξει για τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα. Η Αγία Σοφία, η οποία χτίστηκε με σκοπό να αποτελέσει εκκλησία και καθεδρικό ναό, κατείχε τον τίτλο του μεγαλύτερου καθεδρικού ναού στον κόσμο για σχεδόν μία χιλιετία. Η Εκκλησία μετατράπηκε σε Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία κατά τη διάρκεια των σταυροφοριών (από το 1204 έως το 1261 μ.Χ.). Μετά την κατάκτηση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς μετατράπηκε σε τζαμί μέχρι το 1931. Το 1935, ο Κεμάλ Ατατούρκ, σε μια πράξη ριζοσπαστικού ανθρωπισμού, αποφάσισε ότι η Αγία Σοφία θα λειτουργούσε ως μουσείο και σύμφωνα με τα λεγόμενά του «θα έπρεπε να είναι μνημείο για όλο τον πολιτισμό». Το 1985, μετά από αίτηση που υπέβαλε η τουρκική κυβέρνηση, η Αγία Σοφία, μαζί με άλλα μνημεία, εντάχθηκε στον Κατάλογο των Μνημείων της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO αποκτώντας τον τίτλο έργου Εξαιρετικής Οικουμενικής Αξίας¹. Έχοντας επωμιστεί τα προβλήματα και τις ταραχώδεις σχέσεις ενός τόπου όπου οι θρησκείες συναντήθηκαν και συγκρούστηκαν ή προσπάθησαν να κατακτήσουν η μια την άλλη, η Αγία Σοφία, με αυτή τη συμβολική χειρονομία, μετατράπηκε σε ένα σύμβολο του διαθρησκευτικού διαλόγου και ένα απομεινάρι της συμβολής των θρησκειών μέσα στους αιώνες.

Παρά το γεγονός ότι το μνημείο είναι ένα από τα πιο επισκέψιμα (το μουσείο με τις περισσότερες επισκέψεις στην Τουρκία σύμφωνα με το τούρκικο Υπουργείο Πολιτισμού για το 2019) και αποτελεί σημαντική πηγή εσόδων για το τουρκικό κράτος², έχει υποστεί πολλές καταπονήσεις και ζημιές λόγω έλλειψης συντήρησης. Ακολουθεί έτσι την ίδια μοίρα με την Βυζαντινή Κωνσταντινούπολη που εξαφανίζεται μέρα με τη μέρα εξαιτίας της έλλειψης επιβολής των αρχαιολογικών νόμων και την ανάγκη να δοθεί χώρος για σύγχρονες κατασκευές. Παρά τις προσπάθειες των ευεργετών κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του `90 και του `00, το μνημείο βρίσκεται ακόμη σε κρίσιμη κατάσταση και η τελευταία εξέλιξη θα προκαλέσει περαιτέρω επιδείνωση. Οι αποκαταστάσεις άρχισαν το 1990, αλλά διακοπτόντουσαν συνεχώς λόγω της έλλειψης χρηματοδότησης. Ο Πρόεδρος Ερντογάν αποφάσισε να μεταφέρει τον έλεγχο της Αγίας Σοφίας από το Υπουργείο Πολιτισμού της Τουρκίας στην Αρχή των Θρησκευτικών Υποθέσεων³.

Επίσης, υπέγραψε ένα διάταγμα που ανοίγει εκ νέου την Αγία Σοφία για θρησκευτική λατρεία, μετά από την απόφαση του τούρκικου Συμβουλίου της Επικρατείας που κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η αρχική πράξη του Μωάμεθ Β΄ που μετέτρεπε την Αγία Σοφία σε τζαμί υπερισχύει νομικά όλων των μεταγενέστερων αποφάσεων σχετικά με την χρήση της.

Παραμένει ασαφές τι μπορεί να προκαλέσει αυτή η μετατροπή στο μνημείο, εάν θα χρησιμοποιηθεί μόνο για περιστασιακές εκδηλώσεις ή για τακτικές προσευχές και πώς θα διαμορφωθεί και τροποποιηθεί για να εξυπηρετήσει τον σκοπό αυτό. Τμήματα του μνημείου που υποδηλώνουν άλλη θρησκεία θα καλυφθούν, ωστόσο δεν είναι σαφές πως ακριβώς θα γίνουν οι αλλαγές για να εξυπηρετηθεί ο νέος αυτός σκοπός. Σύμφωνα με τους αρχαιολόγους, υπάρχουν πολλά μέρη του μνημείου που παραμένουν ανεξερεύνητα και αχαρτογράφητα, και μπορούν να μας προσφέρουν καλύτερη κατανόηση όλων αυτών των εποχών κατά τις οποίες η Αγία Σοφία έχει επιζήσει. Αυτή η απόφαση θα καταστήσει αδύνατη, για πάντα, οποιαδήποτε προσπάθεια αποκωδικοποίησης των μυστικών της Αγίας Σοφίας.

Το μνημείο χτίστηκε προς τιμήν της ιερής σοφίας, του Λόγου του Θεού και της ιερής παρουσίας του στη Γη που αντιπροσωπεύει τη σοφία και τη λογική. Είναι ενδεικτικό του μεγαλείου της συμβολικής αξίας του μνημείου, και πρέπει να σημειωθεί, ότι μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453 το όνομα του μνημείου δεν άλλαξε, απλώς προσαρμόστηκε στην τουρκική γραφή (Ayasofya).

Αυτή η απόφαση εκτός από το ότι είναι παράλογη, καθώς αντιβαίνει στην ενσάρκωση του συμβολισμού, είναι μια φρικαλεότητα και μια σαφής παραβίαση των διεθνών υποχρεώσεων που η Τουρκία φέρει ως συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης Παγκόσμιας Κληρονομιάς⁴, την οποία επικύρωσε στις 16 Μαρτίου 1983. Η απόφαση αυτή έχει σαφή πολιτική σημασία: Το μνημείο διατηρεί εξουσία συμβολίζοντας τον τούρκικο εθνικισμό και ριζοσπαστισμό, σηματοδοτεί το τέλος του κοσμικού και μπορεί να υποκινήσει μίσος εναντίον θρησκευτικών και εθνοτικών μειονοτήτων στην Τουρκία. Η ενέργεια αυτή επικρίθηκε από τους Αντιπροέδρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τον κ. Μαργαρίτη Σχοινά⁵ και τον κ. Ζοζέπ Μπορέλ, Υπάτο Εκπρόσωπο της Ένωσης για Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας⁶.

Επομένως, θα θέλαμε να σας ζητήσουμε:

- Η Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς να καταχωρίσει το μνημείο στον «Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς σε Κίνδυνο» σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφος 4 της Σύμβασης Παγκόσμιας Κληρονομιάς,
- Η Εκτελεστική Επιτροπή να προσθέσει το θέμα στην ημερήσια διάταξη της

επόμενης Γενικής Διάσκεψης με σκοπό να συζητήσει και να αξιολογήσει την τρέχουσα κατάσταση.

Τα Μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου:

Alexis Georgoulis (GUE/NGL)
Salvatore De Meo (EPP)
Martina Michels (GUE/NGL)
Ivan Štefanec (EPP)
Katalin Cseh (Renew Europe)
Nicolae Stefanuta (Renew Europe)
Irena Joveva (Renew Europe)
Maria Spyraiki (EPP)
Evangelos Meimarakis (EPP)
Dimitrios Papadimoulis (GUE/NGL)
Stelios Kympouropoulos (EPP)
Anna-Misel Asimakopoulou (EPP)
Giorgos Georgiou (GUE/NGL)
Demetris Papadakis (S&D)
Francois Alfonsi (Greens/EFA)
Elissavet Vozemberg (EPP)
Bronis Ropé (Greens/EFA)
Dace Melbārde (ECR)
Fabio Massimo Castaldo (NI)

Η απάντηση της Unesco:

Αναφ.: CLT/WHC/EUR/20/5063

Αξιότιμα Μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου,

Εκ μέρους της Γενικής Διευθύντριας, θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την επιστολή σας στις 23 Ιουλίου 2020 σχετικά με την αλλαγή του καθεστώτος της Αγίας Σοφίας, κομμάτι της ιδιοκτησίας Παγκόσμιας Κληρονομιάς των «Ιστορικών Περιοχών της Κωνσταντινούπολης», η οποία εντάχθηκε στον Κατάλογο των Μνημείων της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO το 1985. Ο τίτλος έργου Εξαιρετικής Οικουμενικής Αξίας επισημαίνει ότι η Αγία Σοφία αντιπροσωπεύει ένα μοναδικό αρχιτεκτονικό αριστούργημα της βυζαντινής περιόδου, η οποία άσκησε σημαντική επιρροή στην ανάπτυξη της αρχιτεκτονικής, των μνημειακών τεχνών και της οργάνωσης του χώρου, καθιστώντας «ένα μοντέλο για μια σειρά εκκλησιών και αργότερα τζαμιών». Το καθεστώς της Αγίας Σοφίας ως μουσείο αντικατοπτρίζει την οικουμενική φύση της κληρονομιάς του

και την καθιστά ένα ισχυρό σύμβολο διαλόγου, ειρήνης και αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ πολιτισμών και λαών.

Η UNESCO λυπάται βαθιά για την απόφαση των Τουρκικών αρχών στις 10 Ιουλίου να αλλάξει το καθεστώς της Αγίας Σοφίας χωρίς προηγούμενη συζήτηση. Ο Οργανισμός μας εξέδωσε δήλωση αμέσως μετά την απόφαση. Η Γενική Διευθύντρια κοινοποίησε επίσης τις σοβαρές ανησυχίες της στον Πρέσβη της Τουρκίας στην UNESCO, με τον οποίο μίλησα.

Η διατήρηση της ιδιοκτησίας της Παγκόσμιας Κληρονομιάς των «Ιστορικών Περιοχών της Κωνσταντινούπολης» θα εξεταστεί από την Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς στην επόμενη σύνοδό της. Η UNESCO θα συνεχίσει να παρακολουθεί στενά αυτό το ζήτημα και να επιμένει στη σημασία της διεθνούς συνεργασίας και του διαλόγου σχετικά με αυτό το θέμα, μαζί με την αποτελεσματική, χωρίς αποκλεισμούς και δίκαιη συμμετοχή των κοινοτήτων, όπως κατοχυρώνεται στη Σύμβαση Παγκόσμιας Κληρονομιάς και στα σχετικά εδάφια. Θα καταβάλουμε επίσης κάθε δυνατή προσπάθεια για να διασφαλίσουμε ότι τα 21 εκλεγμένα μέλη της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς θα έχουν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για να αποφασίσουν σχετικά με αυτό το θέμα κατά την 44η σύνοδό της, εκτιμώντας όλες τις πιθανές επιπτώσεις από την αλλαγή του καθεστώτος της Αγίας Σοφίας και την εφαρμογή του νέου καθεστώτος στην εξαιρετική οικουμενική αξία του ιδιοκτησίας.

Σας ευχαριστώ για την υποστήριξη και τη συνεργασία σας για τη διαφύλαξη και τη διατήρηση της Παγκόσμιας Κληρονομιάς.